

اثرات سرمایه اجتماعی بر امنیت اقتصادی

سید محمد حسن مصطفوی^۱

چکیده

در تعریفی ساده، مظهر همکاری درون جوش و متکی به اعتماد متقابل مردم در چارچوب مشارکت در شبکه اجتماعی و عمدتاً در قالب سازمانهای غیر دولتی را سرمایه اجتماعی گویند که امروزه به عنوان امنیت و توسعه اقتصادی می باشد تلقی می شود و در اقتصادهای پیشرفته که مقارن با جامعه اطلاعاتی و دانایی می باشد، سرمایه انسانی، نهادی و بویژه اجتماعی بیش از دیگر سرمایه ها، اهمیت یافته است.

امنیت اقتصادی نیز در یک تعریف کلی، به عنوان اطمینان داشتن عوامل اقتصادی از ریسک غیر اقتصادی و حفاظت از عوامل اقتصادی در قبال خطرات غیرمعقول تعریف شده است که به عنوان چارچوبی متشکل از نهادهای کارآمد (مالی، قضایی، اداری و اجتماعی)، قوانین و مقررات شفاف و با ثبات و سیاستگذاری های مناسب دولت، بستر لازم را برای کاهش نگرانی نسبت به آینده تا سطح قابل تحمل را برای فعالان اقتصادی فراهم می کند و از این رو سرمایه گذاری افزایش می یابد و رشد اقتصادی ایجاد می گردد.

سرمایه اجتماعی و امنیت اقتصادی نیز از منابع متنوعی تولید می شوند اما در عوامل اصلی ایجاد این دو محور رشد و توسعه اقتصادی، مشترکاتی وجود دارد و در موارد مشترک، همبستگی مثبتی بین این دو دیده می شود.

مقاله حاضر که جمع آوری داده های آن با روش اسنادی-کتابخانه ای بوده و روش تحقیق آن، توصیفی-تحلیلی می باشد به سرمایه اجتماعی و امنیت اقتصادی و مشترکات عوامل موجد آنها و نیز عوامل مستقل، پرداخته شده و مروری بر وضعیت آن دو در کشورمان شده و پیشنهاد نموده که در مواردی که برقراری امنیت اقتصادی در حوزه هایی، به آسانی مقدور نباشد، جبران

---

¹ عضو هیئت علمی پژوهشکده اقتصادی دانشگاه تربیت مدرس

آن را می توان از طریق سرمایه اجتماعی تامین کرد.
واژگان کلیدی: سرمایه، سرمایه اجتماعی، دولت رانتهی، امنیت اقتصادی، حقوق مالکیت، هزینه مبادله، ریسک، اعتماد، مشارکت، سرمایه گذاری.

۱- مقدمه

از مفاهیمی که در ربع پایانی قرن بیستم اهمیت یافت و ادبیات آن به صورت گسترده وارد حوزه علوم اقتصادی گردید، سرمایه اجتماعی است که اهمیت پیدا کردن آن، عکس العملی در برابر فردگرایی افراطی در غرب بود و امنیت اقتصادی نیز بویژه در یکی-دو دهه پایانی قرن بیستم و پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی بیش از پیش مطرح گردید.
 مقاله حاضر با عنوان «سرمایه اجتماعی و امنیت اقتصادی، با تأکید بر نقش دولت» که با روش توصیفی-تحلیلی و جمع آوری داده ها از طریق کتابخانه ای بوده، به این دو مفهوم و ارتباط آنها با یکدیگر به صورت زیر پرداخته شده و پس از مقدمه، در بخش دوم و سوم توضیحاتی درباره انواع سرمایه و سرمایه اجتماعی ارائه گردیده است.
 در بخشهای بعدی به ترتیب به مفهوم امنیت اقتصادی، ملاحظات نظری، مطالعات تجربی، فروض اقتصاد متعارف و نتایج آن، سرمایه اجتماعی و عوامل مؤثر در امنیت اقتصادی، منابع تولید سرمایه اجتماعی و امنیت اقتصادی در ایران، مروری بر علل و نتایج فرایندهای اقتصاد ایران پرداخته شده است و بخش آخر مقاله، نکات پایانی و پیشنهادات می باشد.

۲- انواع سرمایه

تغییرات اقتصادی و اجتماعی در کشورها، به ایجاد، گسترش و ایفای نقش سه نوع سرمایه بستگی دارد: سرمایه مرئی^۱، سرمایه مالی^۲ و سرمایه نامرئی (ناملموس)^۳.
 در اقتصاد کلاسیک، بیشتر سرمایه مرئی و ملموس مانند کار، زمین و سرمایه (ماشین آلات و ابزار) مد نظر بود.
 در اقتصاد نئوکلاسیک به سرمایه مالی، اعم از وجوه نقد، اوراق قرضه و سهام و اسناد بهادار توجه شده است.
 در اقتصاد جدید اعم از اقتصاد نهادگرا و پسا صنعتی^۴ (جامعه اطلاعاتی یا خدماتی)، سرمایه

¹ Tangible Capital

² Financial Capital

³ Intangible Capital

⁴ Post Industrialized